

29. nóvember 1994

Menntamálanefnd Alþingis
b.t. Ágústu H. Lárusdóttur
Þórshamri v/Templarasund
150 Reykjavík.

Vísað er í bréf menntamálanefndar, dags. 10. þ.m. þar sem óskað er eftir
umsögn um frumvörp til laga um framhaldsskóla og grunnskóla.
Meðfylgjandi er umsögn Háskólans á Akureyri um ofangreind frumvörp.

Virðingarfyllst,

Þorsteinn Gunnarsson
rektor.

Umsögn Háskólans á Akureyri
um frumvörp til laga um framhaldsskóla og grunnskóla,
sbr. bréf menntamálanefndar, dags. 10. nóvember 1994, ásamt fylgigögnum

Forsvarsmenn Háskólans á Akureyri hafa kynnt sér ofangreind frumvörp sem og skýrslu um mótun menntastefnu. Við þá vinnu hafa verið höfð til hliðsjónar ýmis greinaskrif (m.a. Atla Harðarsonar og Örnólfs Thorlaciusar í Morgunblaðið) og ályktanir sem bírst hafa nýverið um þessi málefni á opinberum vettvangi.

Í upphafi er við hæfi að fagna skýrslu um mótun menntastefnu sem merku framlagi til skólamálaumræðu og uppsprettu nýrra hugmynda. Telja má eðlilegt að lagfæringar á íslensku skólakerfi á næstu árum taki mið af ábendingum úr skýrslunni. Hér er ekki talin ástæða til að ræða einstaka liði hennar nema hvað fagnað er sérstaklega áherslunni á eflingu starfsnáms. Ekki er einungis brýnt að skipulag slíks náms sé fært til nútímahorfs heldur ekki síður að starfsmenntun almennt sé hafin til vegs og virðingar í samfélaginu með markvissum aðgerðum.

Eðlilegt má telja að á grundvelli skýrslu um mótun menntastefnu sé leitað leiða til að ná fram markmiðum hennar með ýmiss konar breytingum á *efni* og *inntaki* náms á grunn- og framhaldsskólastigi. Eftir að hafa lesið frumvarp til laga um framhaldsskóla, gætir nokkurs efa um að lagabreytingar af því tagi sem þar koma fram hafi verið þau amboð sem lágu næst garði. Þeirrar tilhneigingar hefur gætt í íslenska stjórnkerfinu, ekki hvað síst á sviði menntamála, að *form* sé tekið fram yfir *efni*: umfangsmiklar skipulagsbreytingar svelgi mátt manna svo árum skipti í stað þess að hugað sé að inntaki náms og námskosta. Nærtækt dæmi er breytingin yfir í áfanga- og einingakerfi í framhaldsskólanum sem skyggði nokkuð á aðra þróunarvinnu þar á ákveðnu tímabili. Smáskammtalækningar eru stundum affarasælli í menntamálum en umbyltingar; nú þegar nokkur ró hefur skapast um skipulagsmál framhaldsskólanna og tóm gefist til efnislegrar umbóttunar er spurning hvort nýr og umfangsmikill lagabálkur sé það sem þessu skólastigi kemur best.

Í framhaldsskólafrumvarpinu er að finna nokkur mikilsverð umbótaákvæði: leyfð eru ólík inntökuskilyrði á ólíkar brautir framhaldsskólans; kveðið er á um samræmingu lokaprófa í tilteknum greinum sem mjög munu auðvelda háskólum inntöku nemenda; einstökum skólum er léð aukið faglegt sjálfstæði og svigrúm veitt til verkaskiptingar; áttthagafjötrum er aflétt og nemendum heimilað að sækja um vist í framhaldsskóla hvar sem er á landinu. Lýst er ánægju með þessi nýmæli, sem og ýmis önnur sem í frumvarpinu felast, en er sem fyrr segir gætir nokkurs efa um að þurft hafi viðurhlutamikinn lagabálk til að hrinda þeim í framkvæmd. Hefðu ekki reglugerðarbreytingar eða minniháttar lagfæringar á núgildandi lögum nægt?

Annað í frumvarpinu orkar tvímælis. Fækkun bóknámsbrauta til stúdentsprófs úr þrettán í þrjár er til dæmis vísbending um þann formhengilshátt sem stundum þykir skyggja á nauðsynlegar efnisbreytingar. "Brautirnar" skipta einfaldlega um nafn, verða "kjörsvið" án þess að inntak námsins breytist endilega um leið.

Mikilvægustu ákvæði nýrra laga um framhaldsskóla ætti að vera að finna í greinum er varða starfsnám, enda er þörfin fyrir breytingar mest aðkallandi á því sviði. Nokkuð þykir skorta á að hugmyndir um nýbreytni í starfsnámi sem viðraðar eru á bls. 78-82 í skýrslu nefndar um mótun menntastefnu endurómi í nýja framhaldsskólafrumvarpinu. Þörfinni fyrir byltingu og nýsköpun á sviði starfsmenntunar (t.d. í matvælaíðnaði) er tekur mið af langtímaáætlun um efnahagslega þróun og því besta sem gerist í öðrum löndum (t.d. Danmörku og

Þýskalandi) er svarað hér á fremur veikburða hátt með nýju skipulagi: samstarfsnefnd um starfsnám og starfsgreinaráðum. Allt kann þetta að vera nýtilegt sem undanfari þess er gera þarf, en spurt er enn hvort ekki sé hér seilst um hurð til loku. Saknað er efnislegra tillagna sem ekki koðna niður í nefndafargani. Einnig er þess saknað að hugmyndir um gæðastjórnun í menntakerfinu, sem fá nokkurt rúm í skýrslu nefndar um mótun menntastefnu (þótt fræðin séu ekki sett þar fram á mjög hnitmiðaðan hátt), skuli í frumvarpinu koðna niður í nokkur lágvær orð.

Í þessari umsögn verður ekki tekin afstaða til helsta nýmælisins í grunnskólafrumvarpinu, um færslu grunnskólans frá ríki til sveitarfélaga, enda er litið svo á að þar sé fremur um pólitískt/stjórnarfarslegt en faglegt álitamál að ræða. Öðrum nýmælum í frumvarpinu er hins vegar fagnað, s.s. skilgreiningu kjarnagreina (sem má þó ekki vera á kostnað list- og verkgreina), samræmdara námsmati (í 4. og 7. bekk), einsetnum skóla og lengdum skóladegi sem og betri nýtingu starfstíma grunnskólans, rýmri reglum um lágmarksfjölda nemenda í 9. og 10. bekk í litlum skólum, aukinni áherslu á foreldrasamstarf og ákvæðum um aukið "sjálfsmat" skólamanna á eigin verkum.

Háskólinn á Akureyri þakkar fyrir tækifærið til að láta í ljós álit sitt á ofangreindum plöggum. Ítrekuð er almenn ánægja með skýrslu um mótun menntastefnu sem skynsamlegan stökkpall til framfara í skólamálum, sem og velþóknun á nokkrum tilteknum atriðum framhalds- og grunnskólafrumvarpanna. En eins og fram hefur komið er efast um að nýrrar löggjafar sé endilega þörf til að hrinda þeim breytingum í framkvæmd, sem og að fyrrnefnda frumvarpið svari kalli tímans um uppstökkun á starfsmenntun Íslendinga.